

STORTINGET

Representantforslag 65 S

(2018–2019)

fra stortingsrepresentantene Maria Aasen-Svensrud, Lene Vågslid, Jan Bøhler,
Kari Henriksen og Hadia Tajik

Dokument 8:65 S (2018–2019)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Maria Aasen-Svensrud, Lene Vågslid, Jan Bøhler, Kari Henriksen og Hadia Tajik om straffegjennom- føring i kriminalomsorgen

Til Stortinget

Bakgrunn

Arbeiderpartiet har i denne perioden ved to anledninger, knyttet til budsjettarbeidet, fremmet forslag om en NOU for kriminalomsorgen. Dette har ved begge anledninger blitt stemt ned av de borgerlige partiene. Behovet for en bred gjennomgang av kriminalomsorgen er stort. Ikke siden St.meld. nr. 37 (2007–2008) har det blitt lagt frem en stortingsmelding som omhandler innhold og kvalitet i kriminalomsorgen.

Forslagsstillerne vil utvikle norsk kriminalomsorg til på ny å bli verdensledende i metoder og innhold og ønsker en kriminalomsorg som tenker nytt og finner løsninger som man vet hjelper mot tilbakefall.

I løpet av de senere årene er det fremkommet en rekke problemstillinger knyttet til straffegjennomføringen.

En ny stortingsmelding må være framtidsrettet, og områder som bør omfattes, er:

- En bred gjennomgang av forebygging og tidlig intervensjon for å hindre utenforskap, generasjonsperspektivet og pårørendeproblematikk.
- Endringer i kriminalitetsbildet, ideologisk dømte, utenlandske kriminelle og internettovergripere/kriminalitet, kjønn.

- Straffeinstituttens funksjon i lys av metoder og kunnskap om atferdsendring, klasseperspektiv og endringsmotivasjon, samt muligheter og begrensninger som ligger i bruk av ny teknologi.
- Helhetlig straffegjennomføring (forebygging, politi, domstoler og alle former for soning).
- Innsattes levekår.
- Psykisk syke innsatte og forholdet til spesialisthelsetjenesten.
- Bruk av tvang og isolasjon, herunder varetekt, mål og midler.
- Selvmordsproblematikk.
- Innhold i fengslene, programvirksomhet, tilbakeføringsarbeid (samarbeid Nav, skole, preste- og livs-synsveiledning, arbeid og fritidstiltak).
- Glippsoningsproblematikk mellom ungdomsenhetene og ordinære fengsler.
- Sikkerhet, og vold og trusselproblematikk.
- Frivillige organisasjoners rolle i tilbakeføringsarbeidet.
- Kvinner i fengsel.
- Evaluering av utenlandssoning.

Listen er ikke uttømmende.

Det er i løpet av tiden fra St.meld. nr. 37 (2007–2008) kommet flere rapporter og uttalelser vedrørende kriminalomsorgen. Blant annet har Sivilombudsmannen ved flere anledninger påpekt alvorlige feil og mangler ved norske fengsler. Særlig har situasjonen for de alvorlig psykisk syke i fengsel blitt viet oppmerksomhet, blant annet i en kronikk publisert på sivilombudsmannen.no den 5. juni 2018 som omhandler den uverdige situasjonen ved isolasjon av psykisk syke innsatte:

«Innsatte med psykiske lidelser soner under uverdige forhold i norske fengsler. Isolasjonen de utsettes

for gjør dem enda sykere. Ansvarlige myndigheter må iverksette tiltak for disse innsatte slik at de får et behandlingstilbud og at isolasjonen avbrytes.»

- *Aage Thor Falkanger, sivilombudsmann*

Statistisk sentralbyrå ved Mathias Killengreen Revold gjennomførte høsten 2014 en levekårsundersøkelse blant innsatte i norske fengsler. Resultatene er levert i rapporten «Innsattes levekår 2014. Før, under og etter soning» og viser til at et stort antall av de innsatte har levekårsproblemer på et eller flere områder.

Rapporten beskriver livet til de innsatte før soning, og i noen grad livet under soningen og planene etter løslatelse. Det vises til at mange innsatte har hatt en vanskelig oppvekst, og at 32 prosent var blant de fattigste i sine nabolag. 40 prosent hadde opplevd å bli mishandlet i oppveksten, 38 prosent bodde med noen som hadde rusproblemer i oppveksten, og 41 prosent hadde opplevd at noen i familien satt i fengsel. Videre viser rapporten at kun 68 prosent hadde fast bopel, og utdanningsnivå og yrkesaktivitet var klart lavere enn hos sammenliknbare grupper. Mange innsatte vurderte egen helse som dårlig både fysisk og psykisk og viste symptomer på fysiske og psykiske lidelser.

Andelen som hadde blitt utsatt for vold og trusler før innsettelse, var klart høyere enn blant dem som det ble sammenliknet med. Et flertall av innsatte hadde brukt narkotika i året før de ble innsatt. Rapporten viste at innsatte i mindre grad enn andre hadde nære ressurspersoner i sin omgangskrets og utviste mindre tillit til at andre er til å stole på og at folk flest vil behandle dem rimelig.

«Alt i alt finner vi at det store flertallet av innsatte har levekårsproblemer på ett eller flere områder. Den største andelen med flere levekårsproblemer finner vi blant innsatte under 40 år, innsatte på korte dommer og innsatte som har sonet tidligere dommer. 18 prosent av innsatte tror at mulighetene for at de ikke begår nye lovbrudd etter løslatelsen er ganske små eller små.»

- *Mathias Killengreen Revold, Statistisk Sentralbyrå*

Det er per i dag en pågående diskusjon vedrørende de ulike formene for straffegjennomføring. Særlig er det knyttet mye oppmerksomhet til hvilken rolle de åpne fengslene skal ha i norsk kriminalomsorg fremover og på hvilken måte kriminalomsorgen kan følge opp det økende antallet straffedømte som soner ved elektronisk kontroll, på en slik måte at målene for straffegjennomføring og rehabilitering også nås for denne gruppen.

Med tanke på de store endringene som er påført kriminalomsorgen, ved blant annet nedleggelse av et

stort antall åpne fengselsplasser og gjennom ABE-reformen, så er det nå på høy tid å få en bred gjennomgang og debatt om hvilke type kriminalomsorg man ønsker i Norge i fremtiden.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en bred gjennomgang av straffegjennomføringen i Norge, med det formål å styrke og gjøre denne framtidrettet, slik at man forebygger bedre og utvikler en moderne kriminalomsorg i tråd med kunnskap man har om nye teknologiske muligheter og hva som fører til rehabilitering og atferdsendring. Pårørende- og offerperspektivet skal dekkes, samt hensynet til ansatte, i tillegg til de momenter som er nevnt i Dokument 8:65 S (2018–2019).

Regjeringen bes på bakgrunn av denne gjennomgangen legge frem en stortingsmelding innen utgangen av 2020.

Meldingen skal inneha:

- En konkret, helhetlig og framtidrettet plan for videreutvikling av alle sider av kriminalomsorgen.
- Vurdering av nye metoder i strafferettspleien.
- Analyse og vurdering av det fremtidige behovet for ulike former for straffegjennomføring, herunder såkalte åpne og lukkede plasser, friomsorgen og alternative soningsformer som elektronisk kontroll.
- Tiltak for å styrke innholdet i soningen slik at straffen skal virke, herunder en vurdering av velferdstjenester for innsatte, nærhets- og normalitetsprinsippet, samhandling med offer og pårørende, levekår for innsatte, utdanningstilbudet og programvirksomhet, slik at straffedømte etter endt soning kan vende tilbake til samfunnet som gode naboer.
- Et særlig fokus på kvinnelige straffedømte som soner i fengsel.
- Et særlig fokus på unge lovbrøyttere og ungdomsenhetene.
- Tiltak som reduserer bruk av isolasjon.

Stortingsmeldingen skal utarbeides i et tett samarbeid med de ansattes organisasjoner, relevante fagmiljøer og aktuelle frivillige organisasjoner knyttet til kriminalomsorgen.

8. januar 2019

Maria Aasen-Svensrud

Lene Vågslid

Jan Bøhler

Kari Henriksen

Hadia Tajik